

פרי ביכורים

חידושי הלכה והגות משולחנו של מורינו הגאון רבי יצחק מאיר הגר שליט"א
רב ומו"צ דקהילת חניכי הישיבות רמת בית שמש ב'
יו"ל ע"י מכון תורה ברמה רמב"ש ב' הערות ושאלות pribicurim100@gmail.com

להו-פרשת קרח-תש"פ

טלית שכולה תכלת

צדיק יפריד צציותיו תמיד-ר"ת צצית

(א"ר בשם מטה משה והובא במ"ב סי' ח ס"ק יח)

ובגמרא במנחות מב. איתא, ת"ר ציצית, אין ציצית אלא ענף, וכן הוא אומר (יחזקאל ח, ג) ויקחני בציצת ראשי. ואמר אביי, וצריך לפורדה כי צוציתא דארמאי. פירוש, כבלורית של נוכרים, שדבוקות מלמטה ופרודות מלמעלה. ור"ל שצריך להפריד החוטין זה מזה. (פי' רש"י) וכן הוא בטור (סי' ח), ונקראת ציצית על שם החוטים הנפרדים ממנה וכו', ועל כן צריך להפרידם זה מזה. ע"כ. וכ"ה בשו"ע סעיף ז': צריך להפריד חוטי הציצית זה מזה.

ובשו"ע סי' ח' סעי' ז' נפסק, צריך להפריד חוטי הציצית זה מזה. וכתב שם במג"א ס"ק י' בשם בעל העיטור שבזמן שהיה תכלת, היה צריך להפריד התכלת מן הלבן, וגם בזמנינו שאין תכלת, יש לעשות זכר לתכלת. וכתבו שם במחצה"ש והגר"א, דלפ"ז אין צריך להפריד רק ד' חוטין מד' חוטין כמו בזמן התכלת, ולא הד' בינם לבין עצמם.

אבל בהג' גר"א כתב דמלשון השולחן ערוך שכתב "זה מזה", אלמא דקאי על כל החוטין, וע"כ כתב דהטעם הוא כדפירש הטור, דנקראים ציצית ע"ש החוטין הנפרדים זה מזה, כדכתיב (יחזקא' ח' ג') ויקחם בציצת ראשי, ועל כן צריך להפרידן זה מזה. ולפ"ז צריך להפריד כל החוטין.

וכתב עוד דכן משמע כאן בגמרא דקאמר אין ציצית כו' שנאמר כו' כי ציציתא דארמאי, משמע דמחמת השם "ציצית", צריך להפרידם זה מזה. ועיין בביאור הלכה שם ד"ה צריך, דבמג"א כתב שאם ע"י זה יתבטל מתפלה בציבור, ילבשם מבלי להפרידם, אבל לפי דברי הגר"א כתב דיש לצדד דההפרדה מעכבת. ועיין באחרונים שדנו אם מותר להפרידם בשבת, או שאסור משום תיקון מנא, ולכאו' זה יהיה תלוי במח' המג"א והגר"א.

ומו"ר הגר"מ גרוס שליט"א הובא בקובץ זכור לאברהם-חולון תש"ן יצא לדון בצציות שכשקושרין אותם קושרים ארבע צציות מצד אחד שלא יתערבבו זה בזה ולבסוף הקשירה מתירין הקשר, אם יש במעשה זה תולמ"ה, ומוכיח מהמ"ב בסי' כג סק"ד שאלו הנכנסין לביה"ק וקושרין הצציות זה בזה כדי שלא יהיה לועג לרש אינם עושין מאומה בזה כי הצציות כשרות גם כן, כי אינו קשר של קיימא כי דעתו להתירו בצאתו מביה"ק, הרי שבקשירת הצצית לא נפסלין וגם אין בהם א"כ תולמ"ה. והוכיח עוד מסי' י' ס"ג ומגינת ורדים קונט' גן המלך או' סה, שציציות שהסתבכו אחרי שהצצית כבר היתה כשרה מותר להתירה בשבת ואין בזה מכה בפטיש, והביא גם מהחזו"א שמקיימים מצות צצית גם בזמן שהצציות מסובכות זו בזו. וכ"כ שם בשם ההר צבי בתשו' ח"א סי' טו. יעויי' מש"כ להלן מבעל הדובב מישרים.

אך למעשה נראה כמו"ש לעיל. ורש"י עה"פ ועשו להם ציצית כ' כמציץ מן החרכים, ויתכן לומר על פי דרוש שלכן בעי' ציציות פרודות ולא מסובכות שיהיה פתוח כחרכים. והענין בהפרדת הצצית הוא שיהיה מציץ מן החרכים, זהו ענין של גילוי ההשגחה עלינו שזוהי עבודת הצדיק לגלותינו בכל ימי חלדו. ולכן הצדיק דייקא מפריד כדי לסלק את הסתרת המציץ מן החרכים. ודו"ק.

ולהרחבת הענין, אבאר את ענין לבישת התכלת בצצית ומתוך כך יובן ענין הפרדת הצצית.

והנה בסוגיא במס' מנחות בענין התכלת איתא התכלת אינו מעכב את הלבן והלבן אינו מעכב את התכלת. ולהלכה יש ג' שיטות בראשונים מהם חוטי התכלת שיש להניח בצצית, שיטת רש"י והתוס' והטור והובא במ"ב ובשו"ע הרב היא, דיש להניח ב' חוטי תכלת וב' חוטי לבן. ואילו שיטת הרמב"ם ודעימיה היא שיש לצבוע חצי חוט לתכלת כך שיהיה בצצית חוט אחד תכלת וכך נהג האדמו"ר בעל התכלת. ואילו הראב"ד נקט שיש להניח חוט שלם של תכלת כך שיהיו ב' חוטי תכלת בכל הצצית. וכך הנהיג ר' אברהם ב"ר נחמן חזן מגדולי חסידי ברסלב בקרב חלק מחסידי ברסלב. ובביאור מחלוקתם יעוי' בהעמק שאלה סי' קכז.

והנה ברש"י הובא דברי המדרש כי התכלת דומה לים לים דומה לרקיע לרקיע לכסא הכבוד. עכ"ל. ולכאורה מדוע הוצרכו לעשות סימן כה רחוקה של זה מזכיר את זה וכו'. ועוד מצינו שהיום אין תכלת וכמובא בתשו' ישועות מלכו סי' א'-ג' שמימי רבינא נעלם התכלת, וכ"כ האר"י הק' שכיום אין תכלת ולשיטתו בזמן הזה שאין תכלת מצות צצית היא רק מצוה דרבנן. והדבר צריך ביאור, ועל מה זה מרמז.

והנה בענין התכלת מבאר בספר החינוך כי הלבן מרמז על הגוף ואילו התכלת מרמז על הנשמה. יעויין שם בהרחבת דבריו הנפלאים. וכ"כ הרבינו בחיי.

והנה התכלת תפקידו להיות כהנשמה המזכירה לגוף שהוא הלבן כי העיקר הוא למען תזכרו ועשיתם. ובא קרח בטעותו הגדולה ושאל מה עם טלית שכולה תכלת ומה דינה כי היא לכאורה במעלה גדולה ורבה, והיינו שיהיה האדם כולו רוחני עדיף מלהיות עימו לבן, ולא הבין כלל כי אינו נכון ותפקיד התכלת הוא להזכיר ללבן שהוא הגוף את מצבו בעולם, וכך שלבסוף נגיע למצב התכלה, לכל תכלה ראיתי קץ, שהוא העיקר, להגיע לפני כסא הכבוד ולתת דין וחשבון. ובטלית שכולה תכלת אין תכלת המזכירה ללבן. ולכאורה זוהי היתה טענתו של קרח, כי הצדיק שהוא משה אמור להזכיר לגוף שזה עם ישראל, את תכליתם בעולם הזה, וללא הצדיק ישקעו בטיט היוון שהוא הלבן שאין בו שום גוונים, ואין בו חיות ח"ו, ובא קרח ואמר כי כל העדה כולם קדושים ואין בהם לבן, וכולם צדיקים, וזהו צדיק היינו משה, יפריד צציותיו, את העם היינו הלבן, יפריד תמיד מהרע ויקרבנו לטוב, וזהו התכלת, שמרמז על התכלית שהצדיק אמור להזכיר לעם ישראל.

ועוד דרך יש לבאר, כי יש להפריד את התכלת מהלבן כי התכלת לא יכול להתערבב עם הלבן כי הוא צריך להשפיע עליו, ולשמור על עליונותו כמזכיר לגוף ולא להתערבב וליפול למצב הגוף הגשמי, וזהו שהצדיק מפריד צציותיו תמיד להזכיר לעצמו מצבו כי התכלת דומה לים שהוא החלק הרוחני שבגשמי, המים מטהרים את טומאת הגשמי, כי הם המים התחתונים שנפרדו מהמים העליונים שהוא הרקיע, ולכן מזכיר הרקיע, שמעליו יש את כסא הכבוד שלפניו ניתן דין וחשבון, והבגדים הם לבושי הנשמה שהם המצוות והמעשים טובים כנזכר בכל הספרים הקדושים. ועל כן מניח צצית בבגדו המרמז ללבושי הנשמה. ובזמן הזה בו ההסתרה גוברת וכח הגוף גדול מאד נעלם התכלת, ומתוך חלק השפלות של ידיעת כוחותינו השרויים בהסתרה גדולה נגיע לזכירת התכלת החסרה לנו-שהוא כח הנשמה, וכך נזכר בים וכו'.

בספר נתיבי השידוך עמ' 83 כ', ששדכן מתאמץ להוביל שידוך והדבר לא עולה בידו, ואדרבה יש עליו טענות ומענות וטרוניות, ושיניו של זה כהות וחושב בלבו מה לי ולצרה זו עד כדי כך שחושב לעזוב את עסק מצוה זה. אבל האמת היא שכל מאמץ לעשות מצוה לא הולך לריק, כמו שרואים ממש רבינו שכתוב עליו בתורה "ויקם משה וילך אל דתן ואבירם וילכו אחריו זקני ישראל". מפסוק זה לומדת הגמ' (סנהדרין דף קי.) "אמר ריש לקיש: מכאן שאין מחזיקין במחלוקת, דאמר רב: כל המחזיק במחלוקת עובר בלאו שנאמר ולא יהיה כקרח וכעדתו, לכאורה נראה שלא הועיל כלום וכמו שכתב רש"י בחומש שם, ויקם משה כסבור שישאו לו פנים ולא עשו ולבסוף נבלעו באדמה, אך מדברי חז"ל למדנו שהיתה תועלת נצחית מהליכתו של משה רבינו אל דתן ואבירם, וכמו שכתוב בילקוט שמעוני פרשת קרח רמז תשנ"ב וז"ל: "ולפי שהלך משה לפתחו של דתן ואבירם זכה להציל ארבעה צדיקים מדינה של גיהנם שלשה בני קרח ואון בן פלת, הרי לנו שאי אפשר לדעת בשעת מעשה מתי הועילה מצוה ומתי לא. עכ"ד.
